

MEB 5. SINIF MATEMATİK DERS KİTABININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Prof. Dr. Mehmet Taşdemir
Ahi Evran Üniversitesi
mttasdemir1963@gmail.com

Öğr. Gör. Figen Taşdemir
Ahi Evran Üniversitesi
ftasdemir@ahievran.edu.tr

Blm. Uzm. Aybike Dağistan
MEB
aybike_y@msn.com

Blm. Uzm. Suna Dağdelen
MEB
sndagdelen@gmail.com

Blm. Uzm. Cem Şahin
MEB
cemsahin40@yahoo.com

Blm. Uzm. Elif Kılıç
MEB
elifkiloc40@gmail.com

Özet

Bu çalışma, yenilenen öğretim programına uygun olarak MEB tarafından hazırlanan 5. sınıf matematik dersi kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlayan tarama modeline göre düzenlenmiş nitel bir çalışmadır. Çalışma grubu, tabakalı seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilen farklı demografik özelliklerdeki 2017-2018 eğitim-öğretim yılı 5. sınıf matematik dersine giren 25 öğretmenden oluşturulmuştur. Açık uçlu soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla veriler toplanmış, içerik analizi yöntemlerinden kategorisel analiz yoluyla derinlemesine incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler 5. sınıf matematik ders kitabını, özellikle yenilenen öğretim programını yansıtan bir araç olarak görmekte, biçimsel olarak baskının net olduğu, içerik ve ölçme açısından yeterli etkileşimi desteklemediğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin mesleki deneyimlerine göre ders kitabını kullanım sıklıkları ve amaçları farklılaşma gösterirken, çoğu yardımcı kaynak kitap ihtiyacı duyduklarını ifade etmişlerdir. Ders kitaplarının farklı uyarılarla donanmış etkileşimi bol bölümlerin artmasını ve sınav sistemine uygun soru ve anlatımların yer alması, ders kitaplarının kullanımı ve niteliğini artırma konusunda etkili olacağını düşünmektedirler.

Anahtar Sözcükler: Öğretim programı, matematik, ders kitabı, öğretmen görüşleri.

EVALUATION OF 5TH GRADE MATHEMATICS TEXTBOOK OF MoNE ACCORDING TO TEACHERS' OPINIONS

Abstract

This study is a qualitative one carried out in screening model aiming to evaluate 5th grade mathematics text book prepared by MoNE according to renewed curriculum. The study group was consisted of 25 mathematics teachers randomly selected and having different demographical features

and teaching 5th graders. Through the semi-structured interview form where open-ended questions are included, data was collected and examined through categorical analysis method. According to acquired data, teachers think 5th grade mathematics textbook as a tool reflecting revised curriculum. They stated that book has a clear printing quality but not enough in content and evaluation. Rate and purpose of book usage change according to teachers' experience. Most of teachers stated need for another source. Teachers want textbooks have plenty of interactive sections equipped with different stimuli. They also think inclusion of questions and expressions appropriate to examination system would be effective in increasing quality and usage of textbooks.

Keywords: Curriculum, mathematics, text book, teacher opinion.

GİRİŞ

Eğitimde uzun süre çok ortamlı öğretimin temelini oluşturan öğretmen-ders kitabı ikilisi, günümüzde hızla ilerleyen teknolojinin eğitime uyarlanması ve kullanımının giderek artıyor olmasına rağmen güncelliğini korumaktadır (Demirel, 2015). Ders kitapları, öğretmene zamanını ve gücünü daha iyi kullanmasına ve öğrencilerini öğretim programlarında yer alan kazanımlara planlı ve düzenli biçimde yönlendirmesine imkân verirken; öğrenciye ise öğretmenin aktardıklarını her yerde, istediği tempoda tekrar etmesine olanak sağlamaktadır (Küçükahmet, 2009).

Ders kitapları güdülemeyi sağlama, kazanımlara uygun olma, programa göre sıra takip etme, uygulanabilir olma, kapsayıcı olma, yeterli sayıda alıştırmalarla destekleme, tamamlama etkinlikleri içermeye, geri bildirim verme, öğrenene rehberlik ve yönlendirme de bulunma, bilgi transferini sağlama ve hafızayı destekleme gibi nitelikleri içinde barındırmalıdır (Dick, Carey & Carey, 2001). Ayrıca ders kitaplarının bireyler, aileler, toplum ve ulus üzerinde bıraktığı etki nedeniyle çok dikkatli bir şekilde belli standartlar göz önüne alınarak hazırlanmaları gerekmektedir (Nakiboğlu, 2009).

Ülkemizde eğitim kurumlarında okutulacak ders kitaplarının niteliklerinin belirlenmesi, hazırlanması, incelenmesi, yayımlanması ve dağıtılması ile ilgili hükümler, Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından düzenlenen ders kitapları yönetmeliğinde yer almaktadır. 2017 yılında öğretim programlarının yenilenmesiyle bu yönetmeliklere uygun olarak hazırlanmış yeni ders kitaplarına ihtiyaç duyulmuştur. Başta kademeli geçiş yapılmaya düşüncesi ile sadece 1, 5 ve 9. sınıflarına ait hazırlanan ders kitapları 2017-2018 ders yılı başında sınıflarda yerini almıştır. Yenilenen öğretim programları bireyi bilgiyi üreten ve hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan niteliklerdeki kişi olarak; programı ise sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan bir bütün olarak tanımlamıştır (MEB, 2018).

Bu bakış açısıyla yazılan 1, 5 ve 9. sınıf ders kitapları yeni programı yansıtmak ve programın yürütülmesine yardımcı olmak gibi yalnızca bir kitap olma dışında önemli görevler üstlenmektedir. Çünkü Büyükalan (2003)'e göre ders kitapları programın bütün öğelerini içeriyor olması, yenilenen öğretim programlarının uygulanmasında en çok başvurulan araçtır. Bunun yanı sıra yenilenen öğretim program hakkında bir karara ulaşabilmek ve bu karar uyarınca program geliştirmek ancak değerlendirme sayesinde olanaklıdır (Bilen, 1999). Dolayısıyla öğretim programlarının özellikle uygulayıcıları olan öğretmenlerin, yenilenen programların uygulama aşamalarında özellikle tespit ettikleri aksaklık veya eksiklikler hakkındaki görüşlerine başvurulmalıdır. Çünkü öğretmenler, programın teori ve uygulaması arasındaki problemlerin giderilmesini sağlayan, bu konudaki boşluğu en doğru şekilde doldurabilenlerdir (Elbaz, 1991; aktaran Karatepe ve diğerleri, 2004).

Bu bağlamda halen tartışma konusu olmayı sürdüren ders kitapları üzerine yapılan çalışmalar yurt içinde özellikle yenilenen programların yansıtılması sürecinde hız kazanmakta ve inceleme biçimsel ve içerik odaklı olmakla birlikte kullanılabilirliğinin üzerine yapılan çalışmalar da dikkat çekmekte ve gelişme göstermektedir (Esirgemez, 1995; Dayak, 1998; Şimşek, 2001; Arseven, 2003; Dane, Doğar

ve Balkı, 2004; Semerci ve Semerci 2004; Çakır, 2006; Işık 2008; Arslan ve Özpinar, 2009; Gün, 2009; Aydın 2010; Kerpiç, 2011; Başer 2012; Erbaş, Alacalı Ve Bulut, 2012; Tutak ve Güder 2012; Sevimli ve Kul, 2015; Katipoğlu ve Katipoğlu, 2016).

Bu nedenle, Matematik ders kitaplarının hem niteliğine ve hem de kullanım sıklığına etki eden nedenlerin derinlemesine ortaya çıkarılması oldukça önemlidir. Bu araştırmada, yenilenen öğretim programına göre MEB tarafından hazırlanan 5. sınıf matematik dersi kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Meb 5. sınıf matematik ders kitabını biçimsel görünümü açısından nasıl buluyorsunuz?
- Meb 5. sınıf matematik ders kitabını bilimsel içerik açısından nasıl buluyorsunuz?
- Meb 5. sınıf matematik ders kitabını ölçme - değerlendirme açısından nasıl buluyorsunuz?
- Meb 5. sınıf matematik ders kitabı dışında hangi kaynakları kullanıyorsunuz?
- MEB 5. sınıf ders kitabının niteliğini artırma konusunda neler yapılabilir? (Siz bir kitap yazsaydınız?)

YÖNTEM

Çalışma Modeli

Çalışma, MEB tarafından hazırlanan 5. sınıf matematik dersi kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlayan tarama modeline göre düzenlenmiş nitel bir araştırmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır ve herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2016).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu tabakalı seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. 2017-2018 eğitim öğretim yılında 5. sınıf derslerine giren ve mesleki deneyim olarak farklı demografik özellikler taşıyan, 0-5 yıl mesleki deneyim sahip 8; 6-13 yıl mesleki deneyime sahip 8; 14-üstü yıl mesleki deneyime sahip 9 olan toplamda 25 öğretmenden oluşmaktadır. A grubunun mesleki deneyiminin 14-üstü alınmasındaki temel esas köklü değişikliklerin yapıldığı 2005 öğretim programları uygulanmadan önce de görev yapıyor olmaları dikkate alınmasıdır.

Veri Toplama ve Analiz

Veri toplama aracı olarak amaç doğrultusunda oluşturulan açık uçlu soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda *Mesleki deneyim: () MEB 5. sınıf matematik ders kitabını biçimsel görünümü açısından nasıl buluyorsunuz? MEB 5. sınıf matematik ders kitabını bilimsel içerik açısından nasıl buluyorsunuz? MEB 5. sınıf matematik ders kitabını ölçme - değerlendirme açısından nasıl buluyorsunuz? MEB 5. sınıf matematik ders kitabı dışında hangi kaynakları kullanıyorsunuz? MEB 5. sınıf ders kitabının niteliğini artırma konusunda neler yapılabilir? (Siz bir kitap yazsaydınız?)* maddeleri yer almıştır.

Bu form aracılığı ile veriler toplanmış ve kaydedilmiştir. Elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemlerinden kategorisel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Verilerin analiz sürecinde, tespit edilen görüşler katılımcıların yükledikleri anlamlar dikkate alınarak belirli tema/kategoriler halinde analiz edilip, açıklanacaktır. Katılımcı görüş formu; ilgili öğretmenin mesleki deneyim: 0-5 yıl (C), 6-13 yıl (B), 14-üstü (A) ve form numarası (1, 2, 3), şeklinde kodlanmıştır. Örneğin, mesleki deneyimi 15 yıl ve form numarası 3 olan bir katılımcı "3A" şeklinde kodlanmıştır.

Geçerlik, Güvenirlik

Nitel araştırmalarda Geçerlik / İnanırlık, Güvenirlik / Tutarlılık ve Genellenebilirlik / Nakledilebilirlik sağlamak için verileri sınıflandırmada uzman görüşlerine başvurulmuş, veriler araştırmacı tarafından gerekli güven ortamı sağlanarak, katılımcı gönüllülüğüne dayalı olarak gizlilik içerisinde elde edilmiştir. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilmesinde alan yazın taramasının ardından geliştirilen taslak görüşme formu 3 uzman görüşüne sunulmuş, "uygun", "uygun değil" ve

“düzeltilmesine dönük görüşleriniz” şeklinde görüş ve değerlendirmeleri istenmiştir. Daha sonra uzman görüş ve önerileri doğrultusunda yönerge ve maddelerin açık ve anlaşılabilirliği sağlanmıştır. Bu süreçte soruların güvenilirliği Miles & Huberman’ın (1994) formülü [Güvenirlilik = Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı)] kullanılarak, hesaplanan uyum katsayısı 0,70 ve üzeri maddeler forma alınmıştır (Aktaran Taşdemir ve Taşdemir, 2016). Formun tüm maddelerine dayalı olarak hesaplanan uyum katsayısı 1.00 olarak hesaplanmıştır.

Katılımcılarla yapılan görüşme 2017 2018 ders yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, isimsiz formla yazılı ve sözlü olarak elde edilen katılımcı görüşleri araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Yarı-yapılandırılmış ve açık uçlu maddelere katılımcıların görüşme sorularına belirttikleri görüşler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiş, her bir belirtilen görüşlerin madde köküne göre gruplandırılarak ayrıntılı dökümü yapılmıştır (Gay, Mills ve Airasian, 2006, Sönmez ve Alacapınar, 2011).

BULGULAR

MEB 5. sınıf ders kitabının değerlendirilmesine ilişkin alt problemlerin katılımcı öğretmen görüşlerine göre analizi yapılarak, tematik içerikli tespitleri içeren tablolar oluşturulmuştur. Bununla birlikte bulgular orijinal katılımcı öğretmen görüşleri ile desteklenerek bu görüşlerin hangi alt grupta yer aldığı gösterilmiştir. Alt problemlerden, MEB 5. sınıf matematik ders kitabını biçimsel görünüm açısından nasıl bulunduğuyla ilişkin ait bulgular tablo 1’de verilmiştir.

Tablo1: MEB 5. Sınıf Matematik Ders Kitabını Biçimsel Görünüm açısından Öğretmen Görüşleri

TEMA	Öğretmen ifadeleri	Öğretmen No
Kapak	Kapak görselinin seviye altı olması	A2, A3, A8, B2, B3, B5, C6, A5, A6, A7, C2, C4 A4, A9, B4
	Kapak görselinin yeterli olması	
	Kapak görselinin çok önemli olmaması	
İç düzen	Dağınık olması	A1, A5, B5, C3, C5,
	Yoğun olması	A6, A9, B5, B8, C4
	Sayfaların kuşe kağıt olması	A5, A7, A8, B1, C1, C5
	Görsellerin dikkat çekici olması	A7, B2, B4, B6, C1, C8
	Renkler canlı ve güzel	A6, A7, B1, B2, B6, C1, C2, C7
	Logolar güzel değil	A3
Ebat	Ebatlarının normal olması	A3, A4, B7, C1, C4
	Forma sayısının sınıf düzeyine uygun olması	A2, A3, A8, B2, B7, C1
Yazı tipi	Puntonun büyük olması	A5, C5
	Puntonun normal olması	A6, A8, A9, B7, C1, C2, C6
	Yazı karakterinin dik yazı olması	A4

Tablo 1 bulgularına göre biçimsel görünüş açısından kapak, iç düzen, ebat ve yazı tipi olmak üzere 4 tema tespit edilmiştir. Bu temaları oluşturan her alt grupta yer alan bir katılımcının özgün ifadesine aşağıda yer verilmiştir.

Kapak

B2: 5. sınıf öğrencileri için uygun değil, seçilen görseller olarak seviye altı. Özellikle geometrik şekillerin çoğunluğu sanki sadece geometri kitabı havası vermiş.

C4: Kapak görünümünü sade ve geometrik kavramların yansıtması doğal görünüyor, çocukların yer alması da iyi.

A8: Kapak görselini değerlendirmeye gerek duymuyorum çokta önemli değil, ne kitaplar var kapağı tek renk içi ise ayrı güzel.

İç düzen

C3: Kitabı parçalı buluyorum. Soru kökü bir sayfada çözüm diğer sayfaya kaymış. Bu durum bütünlüğü bozuyor ve sayfa düzenini dağınık hale geliyor.

A6: Çok fazla çözümlü soru yer aldığı için öğrencileri sıkacak düzeyde yoğun.

B1: Kuşe kâğıda basılmış olması kitabı daha canlı kılıyor. Hazırlık sınıflarında okuduğumuz İngilizce kitaplarını hatırlattı bana.

C1: Görseller yaş seviyesine uygun ve metinlerle uyumlu işlenmiş, görsellerde oldukça canlı.

A7: Renklerin canlılığı ilgi çekici ve ünite ünite değişiyor, ayrıca basımı bu kadar kaliteli olmasına rağmen bedava veriliyor olması onu kıymetsizleştiriyor ne yazık ki.

A3: Kitap genelinde kullanılan logolar güzel değil, daha dikkat çekici ve hatırlatıcı, açıklayıcı olabilirdi.

Ebat

B7: Kitabın ebatı ve forma hacmi öğrencinin taşıyabileceği boyutta olduğu için uygun.

Yazı tipi

A5: 5. Sınıf seviyesinde bir öğrenci için puntunun büyük olduğunu düşünüyorum, kaldı ki öğrenciler 1. sınıftan itibaren 10 puntoluk hikâyeler okuyabiliyor.

C6: Öğrencilerin hazırbulunuşlukları farklı farklı olduğu düşünüldüğünde, punto büyüklüğü normal.

A4: Eğik yazıdan dik yazıya geçilmiş olmasından dolayı öğrencinin sıkıntı yaşadığını görüyorum.

MEB 5. sınıf matematik ders kitabının biçimsel görünümü açısından, Tablo 1 ve katılımcı ifadeleri incelendiğinde kapak görselinin yetersizliği, basımın kaliteli, görsellerin dikkat çekici, renklerin canlı, ebat ve yazı tipinin normal olduğu şeklinde değerlendirilme yapılmıştır. Bunu yanı sıra iç düzen olarak kitabın yoğun ve parçalı işleniş hakkında olumsuz fikir belirtmişlerdir.

Alt problemlerden, MEB 5. sınıf matematik ders kitabını bilimsel içerik açısından nasıl bulunduğuyla ilişkin ait bulgular tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: MEB 5. Sınıf Matematik Ders Kitabını Bilimsel İçerik Açısından Öğretmen Görüşleri

TEMA	Öğretmen ifadeleri	Öğretmen No
Kazanım	Programla tutarlı olması	
	Kazanım birleştirmenin çok olması	A1, A2, A3, A6, A7, A5, B2, C1, C2, C8
	İşlenişin ilgi çekici olması	A3, A7, B4, B5, B7, C2, C4 B6, C2, C5, C6, C7, C8
Etkinlik	İlgi çekici olması	A9, A7, A3, B2, B7,
	Seviyeye uygun olması	A8, A6, A3, A2, A1, B1, B6, C1, C4
	Zaman alıcı olması	A4, B3, B5
	Yeterli sayıda olmaması	A8, A5, B5, C1
Yazım dili	Anlaşılır olması	A6, A5, A3, B3, B6, C1, C2, C8, B8
	Metinlerde anlamını bilmedikleri kelimelerin çok olması	A4, B3
Diğer	Türkçe kitabına benziyor olması	A4, B4, B8,
	Araştırmaya az yöneliyor olması	B5, C3, C8

Bilimsel içerik açısından tablo 2 bulgularına göre kazanım, etkinlik, yazım dili ve diğer olmak üzere 4 tema tespit edilmiştir. Bu temaları oluşturan her alt grupta yer alan bir katılımcının özgün ifadesine aşağıda yer verilmiştir.

Kazanım

C2: Öğretim programında yer alan kazanımlar birebir işlenmiş olup,

A3: İşlenmeyen kazanım yok fakat kazanımlar birleştirilerek işleniş yapılmış birçok yerde. Örneğin problem çözme kazanımları ayrı bir başlık altında verilmemiş, konu içerisine yayılarak anlatılmış, ayrıca verilmeliydi.

C6: İlk senem olduğu için öğretmenlikte benim en yakın rehberim oldu, özellikle motive ederek girmesi, hazır mıyız bölümleri güzel işlenmiş.

Etkinlik:

B2: Etkinlikler ilgi çekici ve kitabın etkinliklerle desteklenmesi en büyük artısı.

B6: ilgi çekici, farklı etkinlikler barındırıyor, seviyeye uygun....

A4: Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ve eğitsel getirilerinden dolayı etkinliğin işlenmesi zaman alıyor. Çoğunlukla öğrenciler önceki öğrenmelerinde bilgiyi direk almaya alıştıkları için yönlendirici sorulara karşı dahi kayıtsız kalıyor.

B5: Çözümlü örnek çok fazla; bir öğrencinin okul ortamı dışında kendi kendine öğrenmesi veya çalışması için bu durum desteklenebilir yalnız, benim fikrim ortam ne olursa olsun çok daha anlaşılır ve açıklayıcı yönergelerle etkinlik sayısının artırılması.

Yazım dili

B3: okuma metinlerinde farklı anlatım tarzları da olsa da dili anlaşılır.

A4: Bazen giriş kısımlarında yer alan okuma metinlerinde derste bu ne demek öğretmenim şu ne demek öğretmenim gibi sorularla karşılaşıyorum...

Diğer

B8: Öğretim programının yeterlilikler ve değerler bakımından kitaba yansıtılması hedeflenmiş yalnız bu çok fazla okuma metni olmasına sebep olmuş, Türkçe kitabı gibi görünüyor.

C8: Araştırınız düşününüz bölümü güzel, daha çok yer verilmeli, neyin nereden geldiğini araştırarak tartışarak öğrenmesi daha kalıcı olacaktır.

Öğretmenler, MEB 5. sınıf matematik ders kitabının bilimsel içerik açısından tablo 2 ve katılımcı ifadeleri incelendiğinde öğretim programında yer alan kazanımlarla tutarlı olduğu, birden fazla kazanımın birleştirilerek işlendiği, etkinliklerin ilgi çekici ve seviyeye uygun olduğu, yazım dilinin anlaşılır lakin çok fazla metinle karşılaşıldığı şeklinde değerlendirilme yapmışlardır.

Alt problemlerden, MEB 5. sınıf matematik ders kitabını ölçme-değerlendirme açısından nasıl bulunduğu ilişkin ait bulgular tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3: MEB 5. Sınıf Matematik Ders Kitabını Ölçme - Değerlendirme Açısından Öğretmen Görüşleri

TEMA	Öğretmen ifadeleri	Öğretmen No
Sıra sizde	Pekleştirici özellikte olması Sınıf içi etkileşimi yeterince desteklememesi	A4, A9, A1, A4, A5, A6, A8, B2, B4, B5, B6, B7, B8, C8, C7, C5, C4, C3, C1
Ünite değerlendirme	Soru sayısı yeterli değil Çıkmış sorulara yer vermesi	A1, A5, A6, A7, A8, A9, B3, B5 B7, A3, A6, A7, C6, C4,
Ölçme araçları Diğer	Farklı soru tipleri içermesi Sınav sistemine göre revize edilmeli	A3, A7, B3, B2, B1, B5, C1, C2, C4, C5, C8 B5, C8, C7,

Bilimsel içerik açısından tablo 3 bulgularına göre kitapta yer aldığı isimle sıra sizde, ünite değerlendirme, ölçme araçları ve diğer olmak üzere 4 tema tespit edilmiştir. Bu temaları oluşturan her alt grupta yer alan bir katılımcının özgün ifadesine aşağıda yer verilmiştir.

Sıra sizde

A9: Sıra sizde başlığı altında alıştırmalar işlenen kazanımlarla tutarlı, pekiştirici özelliği taşıyor, genelde öğrencileri evde yapmaları üzere görevlendiriyorum.

B4: Çözümlü örnekler sayısı oldukça fazla, çözümlü örnek azaltılıp, bunu yerine bir iki çözümlü örnekten sonra öğrencinin kitap üzerine kendisinin işlem yapmasına imkan verecek sıra sizdeler olmalı, sıra sizdeler kazanım değerlendirmesi gibi, konu değerlendirmesi gibi olmuş, bu nedenle kitap etkileşimde yetersiz...

Ünite Değerlendirme

A1: Ünite değerlendirme soruları aslında çok önemli, yığılmalı kazanım içeren deneme bir nevi, yalnız soru sayısı çok az kazanımların toplamını karşılamayacak kadar az, ayrıca çıkmış sorulardan oluşmuş olması sanki geçiştirerek yazılmış duygusu verdi.

B7: Çıkmış sorulara yer verilmesi, özellikle bursluluk sınavına girecek çocukların bu sorularla karşı karşıya gelmesi anlamlı...

Ölçme Araçları:

C5: Kazanımların pekiştirilmesinde, oyun zamanı, bunu deneyelim, yer yer soru işareti ve araştırınız düşününüz bölümlerinde farklı soru tiplerine yer verilmiş, bunun her bölüm hatta her kazanım işlenişinde olması çok daha iyi olabilirdi.

Diğer:

C7: Yeni sınav sistemine göre revize edilip kazanımlara ilgili soruların yerleştirilmesi yerinde olur.

MEB 5. sınıf matematik ders kitabının ölçme-değerlendirme açısından Tablo 3 ve katılımcı ifadeleri incelendiğinde, öğretmenler sıra sizdeler bölümünde yer alan soruların pekiştirici yalnız sadece konu sonlarında yer aldığından sınıf içi etkileşimi desteklemediğini belirtmişlerdir. Ayrıca ünite değerlendirme sorularının kapsayıcılığının olmadığını, kitabın farklı ölçme araçlarını içeren bölümlerin olduğu yalnız bunların her kazanım için yer almadığı yönünde değerlendirmede bulunmuşlardır.

Alt problemlerden, MEB 5. sınıf matematik ders kitabını dışında hangi kaynakları kullandıklarına ilişkin bulgular tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: MEB 5. Sınıf Matematik Ders Kitabını Dışında Kullanılan Kaynaklar Açısından Öğretmen Görüşleri

TEMA	Öğretmen ifadeleri	Öğretmen No
Ders kitabının kullanım amacı	Ders işleniş sırası	C1, C2, C4, C5, C8,
	Ders dışı pekiştirme	A3, A4, A7, A8, A9, B1, B2, B5, B6, C3, C6, C7,
Ders kitabı dışında kullanılan kaynaklar	Soru bankaları	A1, A5, A9, A6, A7, A8, B1, B2, B3, B5, B6, B7, C1, C2, C3, C4, C5, C6, C7, C8
	Konu anlatımlı kaynaklar	A1, A2, A5,
	Kendi notlarım	A3, A4
	Fasikül	B5, B4, B6
	Akıllı defter	A6, A8, B1, C2
	Eba	C2, B8
	Z kitap	C6, C7, C3
Tübitak yayınları	B5, C1	

Ders kitabı dışında kullanılan kaynaklar açısından tablo 4 bulgularına göre ders kitabının kullanım amacı ve ders kitabı dışında kullanılan kaynaklar olarak 2 tema tespit edilmiştir. Bu temaları oluşturan her alt grupta yer alan bir katılımcının özgün ifadesine aşağıda yer verilmiştir.

Ders Kitabının Kullanım Amacı

C2: Ders kitabının pdfsini tahtaya yansıtıyorum, dersi kitaptan işliyorum...

A9: Kazanımların birleştirilmiş olması, çözümlü örneklerin çok olması ve dersi işlerken öğrencilerle etkileşime izin vermemesi nedeniyle kitabı kullanamıyorum ama sınıfta işlenen konuyu evde pekiştirmeleri için ders kitabından tekrar etmelerini öneriyorum.

Ders Kitabı Dışında Kullanılan Kaynaklar

B6: Soru bankalarını öğrencilerin farklı soru tipleriyle karşılaşmalarını ve tekrar etmeleri için öneriyor ve takip ediyorum.

A5: Mutlaka her öğrencinin güçlü bir tarzla anlatılmış konu anlatımlı farklı kitaplara sahip olması gerekiyor, farklı anlatımlar her zaman iyidir.

A3: Talim terbiye kurulunun onaylamadığı hiçbir kitabı kullanmıyorum çünkü öğrenciler uygun olmayan kazanım dışı sorularla karşılaşabiliyor, en büyük kaynağım soru açısından çıkmış sorular ve kendi notlarım.

B5: Yeterli etkinlik deneyimi ve derse giriş sağlayacak motivasyon bilginiz varsa fasikül veya föyler gerçekten bir harika, özellikle kazanım kazanım ayrılanlar.

A6: Kitaplar çok yoğun, öğrencilere yazdırmakta sorun, akıllı defterler daha nitelikli olsa aslında iyi bir çözüm.

B8: Eba etkin kullanıldığında öğrencilerin ilgisini ve dikkatini çekiyor, daha da geliştirilirse akıllı tahta uygulamaları ve yazılımlarda tek adres olabilir.

C3: Akıllı tahta uyumlu sınıflarda işleniş ve soru çeşidi bakımından tercih edilebilir.

B5: Tübitak yayınları: dergiler, kitaplar, etkinlik kartları, zeka oyunları öğrencilerin dikkati olağanüstü canlı tutuyor, hem işlenişte hem de pekiştirmede en büyük yardımcılarımdır benim.

MEB 5. sınıf matematik ders kitabı dışında kullanılan kaynaklar açısından tablo 4 ve katılımcı ifadeleri incelendiğinde ders kitabını kullanım amacı olarak mesleki deneyimi C grubu olan öğretmenler daha çok ders işleniş sırasında özellikle giriş motivasyonu hazır mıyız, etkinlik ve sıra sizde bölümlerini; B grubu ve A grubu olan öğretmenlerin ise pekiştirme ve tekrar amaçlı kullandıklarını belirtmişlerdir. Ders dışı kullanılan kaynaklarda soru bankaları çoğunluğun tercihi olurken, fasikül, akıllı defter, z kitap, Tübitak yayınları ders dışı kaynak olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Alt problemlerden, MEB 5. sınıf matematik ders kitabının niteliğini artırma konusunda neler yapıldığına ilişkin bulgular tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: MEB 5. Sınıf Matematik Ders Kitabının Niteliğini Artırma Konusunda Öğretmen Görüşleri

TEMA	Öğretmen ifadeleri	Öğretmen No
Niteliği artırma	Kolaydan zora seviye testleri Soru sayısı artırılmalı	A4, A5, A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, B8, C1, C2, C3, C4, C5, C6, C7, C8
	Çözümlü örnekler azaltılmalı Okuma metinleri kısaltılmalı Fasikül şeklinde olmalı Etkileşime izin vermeli	A3, A7, B4 A5, C6, C4 A3, A6, B4, B5, B6 A1, A4, A5, A6, A8, B2, B4, B5, B6, B7, B8, C8, C7, C5, C4, C3, C1
	İçerik kontrolü daha etkin yapılmalı Sınav sistemine uygun sorular olmalı Yaratıcılığı destekleyen bölümler artmalı Akıllı tahtaya uyarlanabilmeli	C2, A3, A4, A5, A8, B2, B3, B5, B6, C1, C2, C3, C4, C6, A2, B1, B5, C1, C7 A6, A8, A9, B1, B4, B5, B6, B8, C1, C2, C3, C6, C7

Ders kitabının niteliğini artırma konusunda tablo 5 bulgularına göre 1 tema tespit edilmiştir. Bu temayı oluşturan her alt grupta yer alan bir katılımcının özgün ifadesine aşağıda yer verilmiştir.

Niteliği artırma

A5: Kitap genelinde sadece ünite değerlendirme kısmında çoktan seçmeli toplamda 57 soru var. Bu durum ders kitabının tek kitap olmayı hedeflemediği gösteriyor. Nitelikli okullar yada bursluluk sınavları hep çoktan seçmeli sınavlar. Daha çok test olmalı kaldı ki öğrenci düzeyleri farklı, seviye testleri yapılabilir kolay orta zor şeklinde.

A7: Zaten öğrenciler matematik kitabından okuyarak öğrenmiyor. her zaman bir öğreticiye ihtiyaçları var bunun için konu anlatımları ve çözümlü örnekler daha az yer tutmalı ve etkinlikler ne nasıl nerden gibi bölümlerde daha çok düşünmeye sevk edecek bölümler oluşturulmalı.

C4: Öğrenciler için kitapta alanlar açılarak okuma kitabından çok matematik kitabına dönüştürülmelidir.

B4: Kazanımlar fasikül fasikül işlense, eksiklikler daha rahat görülebilir.

B8: Öğrencileri hareketlendirecek, işe koşacak, üzerinde işlem yapabilecekleri düşüncelerini belirtebilecekleri alanlar olmalı.

C2: Ders kitaplarının niteliğinin artırılması için içerik kontrolü konusunda daha özenli davranılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü kitaplarda yanlış ya da eksik bilgi içeren durumlarda öğrencinin kafası daha da çok karışabiliyor.

B2: Yeni sınav sistemine uygun nitelikte (Pisa tarzı) açık uçlu ya da çoktan seçmeli sorular sıra sizdeler de, etkinlik altında ya da test kısmında yer verilebilir.

A2: Konuyu kavratırken farklı açılardan düşünmeyi öğreten daha çok neyin nereden oluştuğuna dair ispatsal etkinliklerin yer aldığı bir kitap hazırlardım, bu kitapta yer alan araştırınız düşününüz bölümüne çok daha fazla yer verirdim. Ayrıca yaratıcılık ve hayal güçlerini destekleyen oyun- projelere yer verirdim.

C1: Akıllı tahta ile paralel ders işlemeye fırsat veren bir kitabın kesinlikle kullanılabilirliğinin artacağı düşüncesindeyim.

MEB 5. sınıf matematik ders kitabının niteliğini artırma konusunda tablo 5 ve katılımcı ifadeleri incelendiğinde, öğretmenlerin tamamının soru sayısının artması yönünde fikir birliğinde oldukları görülmüştür. Bununla birlikte farklı açılardan düşünmeye, araştırmaya, tartışmaya sevk eden etkileşimi bol bölümlerin ve sınav sistemine uygun nitelikte soru ve anlatımların yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca kullanılabilirliğinin artması için akıllı tahta uyumu ve fasikül şeklinde olmasını önermişlerdir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, MEB tarafından hazırlanan ve 2017-2018 ders yılı içerisinde sınıflarda yerini alan 5. sınıf matematik ders kitabını değerlendirilmesi amacıyla öğretmen görüşleri alınmıştır. Elde edilen bulguların ışığında, öğretmenlerin 5. sınıf matematik ders kitabını biçimsel görünümü hakkındaki görüşleri, kitap baskısının net, görsellerin dikkat çekici, ebat ve yazı tipinin normal, kullanılan renklerin canlı olduğu; bilimsel içerik olarak öğretim programında yer alan kazanımlarla tutarlı ve etkinliklerin seviyeye uygun olduğu yönündedir. Arslan ve Özpınar'ın (2009) 6. sınıf matematik ders kitabının öğretmen görüşleri doğrultusunda yaptıkları çalışmada ders kitapları bilimsel içerik açısından ele alındığında içeriğin ilgi çekici olduğu; bilgiyi destekleyen yeterli sayıda etkinliğe yer verildiği; konusunda benzer sonuçlar elde etmiştir.

Öğretmenlerin eleştiri yaptığı önemli noktalar ise iç düzenin bir sayfadan diğer sayfaya geçecek kadar parçalı ve içerik olarak birden fazla kazanımın birleştirilerek yoğun bir şekilde işlendiği, bilimsel içerik ve ölçme - değerlendirme açısından ise kitabın yeterli ders içi etkileşimi desteklemediği yönündedir. Sevimli ve Kul (2015) yaptığı çalışmada ortaokul düzeyinde okutulan matematik ders kitaplarında teknoloji kullanımına imkân sağlayan öğretim içeriklerinin oldukça sınırlı olduğunu sonucuna ulaşmıştır. Arslan ve Özpınar (2009) çalışmasında soruların kapsam geçerliğini sağladığını, ancak soruların bilgi, kavrama ve uygulama basamaklarıyla sınırlı olduklarını tespit etmişlerdir. Genel olarak içeriğin öğrenci seviyesiyle uyumlu olmadığı, zaman zaman öğrenci seviyesinin çok üstüne çıktığı yer yer de seviyenin altına inildiği sonucuna ulaşmışlardır. Çakır (2006) ilköğretim dördüncü sınıf matematik ders kitapları ile ilgili yaptığı çalışmada kitapta verilen örneklerin öğrenci seviyesine uygun olmadığı sonucuna ulaşırken öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirici yeterli sayıda soru bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Tutak ve Güder (2012) çalışmasında 5. sınıf matematik ders kitabında yer alan ölçme-değerlendirme etkinlikleri hakkında öğretmen görüşlerine bakıldığında, ölçme-değerlendirme etkinliklerinin açık, anlaşılır ve ünitenin amacıyla örtüştüğü, ancak ünitenin sonunda yer alan ölçme-değerlendirme etkinliklerinin yeterli olmadığı saptanmıştır.

Kitap içerisinde motivasyonu sağlamak amacıyla bütün giriş bölümlerinde uzun metinlerle karşılaşılması yönüyle özellikle de değerler ve yeterlilikler açısından yenilenen matematik dersi öğretim programını yansıtan bir araç olarak görülmektedir. Yazım dilinin anlaşılır olması ancak bazı öğrencilerin gelişim özelliklerine göre kelimelerin seçilmediği belirtilmiştir. Bu yönüyle çalışmayı, Arslan ve Özpınar'ın (2009) yaptığı çalışma desteklemektedir.

Çalışma sonunda ulaşılan önemli sonuçlardan biride, matematik öğretmenleri tarafından derslerde etkin olarak ve dersin her aşamasında çok fazla kullanmadığı sonucunun ortaya çıkmasıdır. Ders kitabının kullanılma durumları incelendiğinde özellikle 0-5 yıl mesleki deneyime sahip öğretmenlerin ders işleniş sırasında; giriş motivasyonu sağlama da, geçmiş bilgileri yoklayan hazır mıyız, kazanımı pekiştirmek amaçlı sıra sizde bölümlerini kullandıkları; sınıf içi etkileşime yer vermediği nedeniyle 6-13 ve 14- üstü mesleki deneyime sahip öğretmenlerin ders dışında pekiştirme ve tekrar amaçlı kullanımı

dikkat çekmektedir. Bu duruma benzer sonuca ulaşan Başer(2012), Işık (2008), Altun vd. (2004) ve Arseven (2003) yaptığı çalışmalarda, öğretmenlerin ders kitaplarının genellikle ödev verme amaçlı kullandıklarını tespit etmişlerdir. Ders kitaplarının ödev verme amaçlı kullanımı ile ilgili benzer bir sonuca, Yan ve Lianghuo (2002)'in Singapurlu matematik öğretmenleri ile yapılan çalışmada da ulaşılmıştır.

Ders kitabının içerik ve ölçme olarak ders içi etkileşime yer vermemesi nedeniyle, çoğunlukla yardımcı kaynağa ihtiyaç duyduklarını belirten öğretmenler, ders kitabı dışında kullanılan kaynaklarda soru bankasını, fasikül halinde anlatımları, Tübitak yayınları, akıllı defter ve z kitap uygulamalarını tercih etmektedirler. Bu yönüyle çalışma, Katipoğlu ve Katipoğlu (2016), Aydın (2010), Gün (2009), Esirgemez (1995) ve Dayak (1998) tarafından yapılan çalışmalarla elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir.

Son olarak katılımcı öğretmenler 5. sınıf matematik ders kitabının niteliğini artırma konusunda, alışa gelmiş dışında farklı uyaranlarla donanmış düşünmeye, araştırmaya, tartışmaya yöneltecek etkileşimi bol bölümlerin artması ve yeni sınav sistemine uygun soru ve anlatımların yer alması yönünde öneride bulunmaktadır. Bununla birlikte kullanılabilirliğinin artması için akılla tahta uyumlu, fasikül halinde anlatımın ve öğrencinin etkileşimi destekleyen alanların, içerdiği soru sayısının fazla ve kapsayıcı olmasını önermektedirler.

Not: Bu çalışma 10- 12 Mayıs 2018 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen 9'uncu Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresi'nde bildiri olarak da değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Altun, M., Yazgan, Y. & Arslan, Ç. (2004). Lise matematik ders kitaplarının kullanım şekli ve sıklığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 131-147.

Arseven, A. (2003). *İlköğretim 7. sınıf matematik ders kitaplarına ilişkin öğretmen, öğrenci ve uzman görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Arslan, S. ve Özpinar, İ. (2009). İlköğretim 6. sınıf matematik ders kitaplarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (2009), Sayfa 97-113.

Aydın, İ. (2010) *Sekizinci sınıf matematik ders kitabı hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.

Başer, N. (2012) *İlköğretim öğretmenlerinin matematik ders kitaplarını kullanma yolları ve öğrencilerin matematik ders kitaplarını kullanma yolları ve matematik ders kitabı hakkındaki görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Bilen, M. (1999). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Anı.

Büyükalın, S. (2003). Ders kitabı ve öğretim programı ilişkisi. Bulunduğu eser: Şahin, C. (Ed.) *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler*. Ankara: Gündüz.

Çakır, A. (2006). *İlköğretim dördüncü sınıf matematik ders kitapları ile ilgili öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Dane, A., Doğan, Ç. ve Balkı, N. (2004). İlköğretim 7. sınıf matematik ders kitaplarının değerlendirmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 1 -18.

Dayak, E. (1998). *İlköğretim 5. Sınıf matematik ders kitaplarının eğitim-öğretime uygunluğunun değerlendirilmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Demirel, Ö. (2015). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (22. baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Dick, W., Carey, L. & Carey, J.O. (2001). *The systematic design of instruction*. New York: Longman.

Esirgemez, M. (1995). *İlkokul matematik ders kitaplarının öğrenmeyi sağlamadaki katkıları yönünden öğretmen görüşleri*. Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Gay, L., Mills. G. & Airasian, P. (2006). *Educational research: competencies for analysis and application* (8th ed.). new york: prentice hall.

Gün, C. K. (2009). *Ortaöğretim dokuzuncu sınıf matematik ders kitabına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Işık, C. (2008). İlköğretim ikinci kademesinde matematik öğretmenlerinin matematik ders kitabı kullanımını etkileyen etmenler ve beklentileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (1), 163-176.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

Karatepe, A., Yıldırım, A.H., Şensoy, Ö. & Yalçın, N. (2004). Fen bilgisi öğretimi amaçlarının gerçekleştirilmesinde mevcut fen bilgisi müfredat programının amaçlar boyutunda uygunluğu konusunda öğretmen görüşleri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, Cilt 5, Sayı 2, 165-175.

Katipoğlu, M. ve Katipoğlu, S.N. (2016). Matematik öğretmenlerinin öğrenci ders kitabı hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Eğitim, Bilim ve Teknolojisi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, 156-165.

Küçükahmet, L. (2009). *Program geliştirme ve öğretim* (24. baskı). Ankara: Nobel.

MEB (2018). *Matematik dersi öğretim programı*. Ankara.

Nakiboğlu, C. (2009). Deneyimli kimya öğretmenlerinin ortaöğretim kimya ders kitaplarını kullanımının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, 91-101.

Sevimli, E. ve Kul Ü. (2015). Matematik ders kitabı içeriklerinin teknolojik uygunluk açısından değerlendirilmesi, ortaokul örneği. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen Ve Matematik Eğitim Dergisi*, cilt 9, sayı 1, sayfa 308-331.

Sönmez, V. ve Alacapınar, F.G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı.

Taşdemir, M ve Taşdemir F. (2016). Öğretmen adaylarının bilimsel araştırma kavramına yükledikleri metaforlar. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 17, Sayı 1, Nisan 2016, Sayfa 419-438.

Tutak, T. ve Güder, Y. (2012). İlköğretim 5. sınıf öğretmenlerinin matematik ders kitabı hakkındaki görüş ve düşünceleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (2012) 16-28.

Yan, Z., Lianghuo, F. (2002). Textbook use by singaporean mathematics teachers at lower secondary school level. *Mathematics Education For A Knowledge-Based Era*. 2, 38-47.